

ISTORIA UNIUNII ECONOMICE ȘI MONETARE

Uniunea economică și monetară (UEM) este rezultatul integrării economice progresive în UE. UEM este o extensie a pieței unice a UE, care implică reglementări comune privind produsele și libera circulație a bunurilor, capitalurilor, forței de muncă și serviciilor. Euro a fost introdus ca monedă comună în zona euro, care este formată în prezent din 19 state membre ale UE. Toate cele 28 de state membre ale UE, cu excepția Regatului Unit și a Danemarcei, trebuie să adopte moneda euro după o participare de minimum doi ani la MCS II și cu condiția să îndeplinească criteriile de convergență. Banca Centrală Europeană (BCE) stabilește o politică monetară comună, care este completată de politici bugetare armonizate și politici economice coordonate. În UEM nu există o instituție unică responsabilă pentru politica economică. În schimb, responsabilitatea este partajată între statele membre și diverse instituții ale UE.

TEMEI JURIDIC

- deciziile summiturilor europene de la Haga (1969), Paris (1972), Bruxelles (1978), Hanovra (1988), Madrid și Strasbourg (ambele din 1989), precum și Maastricht (1991-1992);
- articolele 119-144, articolul 219 și articolele 282-284 din Tratatul privind funcționarea Uniunii Europene (TFUE);
- protocoale anexate la TFUE privind trecerea la cea de-a treia etapă a uniunii economice și monetare, procedurile aplicabile deficitelor excesive și dezechilibrelor macroeconomice, criteriile de convergență, clauzele de neparticipare a Regatului Unit și a Danemarcei, Sistemul European al Băncilor Centrale, Banca Centrală Europeană, precum și Eurogrupul.

OBIECTIVE

UEM este rezultatul unei integrări economice progresive și, prin urmare, nu constituie un scop în sine. UEM este gestionată astfel încât să sprijine o creștere economică durabilă și un nivel ridicat de ocupare a forței de muncă prin măsuri adecvate de politică economică și monetară. Principalele trei activități economice desfășurate în acest sens sunt următoarele: (i) punerea în aplicare a politicii monetare, care are ca obiectiv stabilitatea prețurilor; (ii) coordonarea politicilor economice din statele membre; (iii) asigurarea bunei funcționări a pieței unice.

REALIZĂRI

În prezent, moneda euro face parte din viața de zi cu zi în 19 dintre statele membre ale UE. În cele din urmă, și alte state membre o vor adopta. Moneda unică prezintă câteva avantaje evidente: reduce costul tranzacțiilor financiare, facilitează călătoriile, consolidează rolul Europei pe plan internațional etc.

ISTORIA UEM

La summitul de la Haga din 1969, șefii de stat sau de guvern au definit un nou obiectiv în cadrul integrării europene: uniunea economică și monetară (UEM). Un grup condus de Pierre Werner, prim-ministrul Luxemburgului din acea vreme, a elaborat un raport care avea în vedere realizarea unei uniuni economice și monetare complete în termen de zece ani, conform unui plan cu mai multe etape. Obiectivul final era liberalizarea completă a mișcărilor de capital, convertibilitatea integrală a monedelor statelor membre și fixarea definitivă a cursurilor de schimb. Prăbușirea sistemului de la Bretton Woods și decizia guvernului SUA de a lăsa liber cursul dolarului la mijlocul anului 1971 au generat un val de instabilitate a schimburilor valutare care a pus sub semnul întrebării paritățile dintre monedele europene. Proiectul UEM a fost oprit brusc.

În 1972, la summitul de la Paris, UE a încercat să dea un nou impuls integrării monetare, creând „șarpele în tunel”: un mecanism pentru fluctuația controlată a monedelor („șarpele”), cu marje reduse de fluctuație față de dolar („tunelul”). Destabilizat de criza petrolului, slăbiciunea dolarului și diferențele de politică economică, „șarpele” și-a pierdut majoritatea membrilor în mai puțin de doi ani și a fost redus, în cele din urmă, la „zona mărcii germane”, formată din Germania, Benelux și Danemarca.

Înființarea Sistemului Monetar European (SME). Eforturile de creare a unei zone de stabilitate monetară au fost relansate în 1978 (la summitul de la Bruxelles) odată cu înființarea Sistemului Monetar European (SME), bazat pe cursuri de schimb fixe, dar ajustabile. La mecanismul cursului de schimb (MCS I) au participat monedele tuturor statelor membre, cu excepția Regatului Unit. Cursurile de schimb se bazau pe cursurile centrale față de unitatea monetară europeană sau ECU (inițial cunoscută drept unitatea de cont europeană), care se calcula ca o medie ponderată a monedelor participante. Pe baza cursurilor centrale exprimate în ECU se calcula o grilă de cursuri bilaterale de schimb, iar fluctuațiile monedelor trebuiau să se înscrie într-o marjă de $\pm 2,25\%$ față de cursurile bilaterale (cu excepția lirei italiene, pentru care marja permisă era de 6%). Timp de zece ani, SME a obținut mari progrese în reducerea variabilității cursurilor de schimb: flexibilitatea sistemului, combinată cu voința politică de a realiza convergența economică, a condus la stabilitatea durabilă a monedelor.

Odată cu adoptarea Programului privind [piața unică](#) în 1985, a devenit tot mai clar că potențialul pieței interne nu va putea fi fructificat la maximum atât timp cât aveau să persiste costurile relativ ridicate ale tranzacțiilor de conversie monetară și incertitudinile legate de fluctuațiile cursurilor de schimb, indiferent cât de reduse. În plus, mulți economiști au denunțat așa-numitul „triunghi imposibil”, considerând că libera circulație a capitalului, stabilitatea cursurilor de schimb și politicile monetare independente erau incompatibile pe termen lung.

În 1988, Consiliul European de la Hanovra a instituit o comisie care să studieze UEM, sub conducerea lui Jacques Delors, președintele de atunci al Comisiei. Raportul comisiei (raportul Delors), prezentat în 1989, propunea să se susțină introducerea UEM în trei etape. Raportul sublinia în special necesitatea unei mai bune coordonări a politicilor economice și a reglementării deficitelor bugetare naționale și recomanda crearea unei noi instituții, complet independente, care să fie responsabilă de politica monetară a Uniunii: [Banca Centrală Europeană](#) (BCE). Pe baza raportului Delors, Consiliul European de la Madrid a decis, în 1989, să lanseze prima etapă a UEM, constând în liberalizarea deplină a [mișcărilor de capital](#) începând cu 1 iulie 1990.

În decembrie 1989, Consiliul European de la Strasbourg a convocat o conferință interguvernamentală având ca obiectiv identificarea modificărilor ce trebuiau aduse tratatului pentru realizarea UEM. Activitatea acestei conferințe interguvernamentale a dus la elaborarea [Tratatului privind Uniunea Europeană](#), adoptat oficial de șefii de stat sau de guvern la Consiliul European de la Maastricht din decembrie 1991 și semnat la 7 februarie 1992.

Tratatul prevede introducerea UEM în trei etape.

- Etapa 1 (de la 1 iulie 1990 până la 31 decembrie 1993): libera circulație a capitalului între statele membre.
- Etapa 2 (de la 1 ianuarie 1994 până la 31 decembrie 1998): convergența politicilor economice ale statelor membre și consolidarea cooperării dintre băncile centrale naționale. Coordonarea politicilor monetare a fost instituționalizată prin înființarea Institutului Monetar European (IME), care avea sarcina de a consolida cooperarea dintre băncile centrale naționale și de a face pregătirile necesare pentru introducerea monedei unice. În cursul acestei etape, statele membre trebuiau să se asigure că băncile centrale naționale devin independente.
- Etapa 3 (demarată la 1 ianuarie 1999): introducerea treptată a euro ca monedă unică a statelor membre și aplicarea unei politici monetare comune sub egida BCE. Tranziția la cea de-a treia etapă a fost condiționată de atingerea unui nivel ridicat de convergență durabilă, măsurat pe baza unor [criterii](#) stabilite în tratate. [Normele bugetare](#) trebuiau să devină obligatorii, încălcarea lor de către un stat membru [fiind pasibilă de penalități](#). A fost introdusă o politică monetară unică, condusă de Sistemul European al Băncilor Centrale (SEBC), format din băncile centrale naționale și BCE.

Primele două etape ale UEM au fost finalizate. Cea de-a [treia](#) este încă în curs. În principiu, toate statele membre ale UE trebuie să participe la această etapă finală și, prin urmare, să adopte euro (articolul [119](#) din TFUE). Cu toate acestea, anumite state membre nu îndeplinesc încă criteriile de convergență. Statele membre respective beneficiază deci de o derogare provizorie până când vor fi în măsură să participe la a treia etapă a UEM. În plus, Regatul Unit și Danemarca și-au notificat intenția de a nu participa la cea de-a treia etapă a UEM și, prin urmare, de a nu adopta euro. În consecință, aceste două state membre beneficiază de o derogare privind participarea lor la UEM. Dispozițiile detaliate privind derogările sunt prevăzute în protocoalele referitoare la aceste două țări anexate la tratatele fondatoare ale UE. Totuși, Regatul Unit și Danemarca își rezervă dreptul de a pune capăt derogării și de a solicita

participarea la cea de-a treia etapă a UEM. În prezent, 19 din cele 28 de state membre participă la cea de-a treia etapă a UEM și folosesc astfel euro ca monedă unică.

În urma crizei datoriei suverane de la nivel european, liderii UE s-au angajat să consolideze UEM, inclusiv prin îmbunătățirea cadrului său de guvernanță. În 2015, dezvoltând o inițiativă similară din 2012, președinții Comisiei, Consiliului European, Eurogrupului, BCE și Parlamentului European au publicat un raport intitulat „Finalizarea uniunii economice și monetare a Europei” (cunoscut drept „raportul celor cinci președinți”). Acesta schițează un plan de reformă pentru a se realiza o uniune economică, financiară, bugetară și politică veritabilă în trei etape (până în 2025, cel târziu).

ROLUL PARLAMENTULUI EUROPEAN

De la intrarea în vigoare a Tratatului de la Lisabona, Parlamentul European participă, drept colegiator în procedura legislativă ordinară, la adoptarea procedurilor de supraveghere multilaterală (articolul 121 alineatul (6) din TFUE). Este vorba, printre altele, de componenta preventivă a Pactului de stabilitate și de creștere, precum și de o supraveghere macroeconomică mai strictă pentru a preveni dezechilibrele dăunătoare generate de criza financiară. Pachetul legislativ privind guvernarea economică a consolidat rolul Parlamentului în acest domeniu în UE, în special prin introducerea „semestrului european” și instituirea „dialogului economic”. În plus, Parlamentul este consultat în legătură cu următoarele aspecte:

- acordurile privind cursurile de schimb dintre euro și monedele țărilor terțe;
- începând cu 1999, selectarea țărilor care îndeplinesc condițiile de adoptare a monedei unice;
- numirea președintelui, a vicepreședintelui și a altor membri ai Comitetului executiv al BCE;
- dispozițiile legale de punere în aplicare a procedurii privind deficitul excesiv prevăzute în Pactul de stabilitate și de creștere.

Dirk Verbeken / Dražen Rakić
05/2019

